

UMEÅ UNIVERSITET

De våldsutsatta barnen

-tingsrättens bedömningar och resonemang kring frågor som rör vårdnad-, boende-, och umgänge.

The children exposed to violence

-the district court's assessments and reasoning on issues concerning custody, residence and visitation.

Författare: Cassandra Ragnarsson och Rebecka Alvarsson
Handledare: Marek Perlinski

UMEÅ UNIVERSITET

Institutionen för socialt arbete

Examensarbete, 15 hp

Termin 6, VT - 19

Författare: Cassandra Ragnarsson och Rebecka Alvarsson

Handledare: Marek Perlinski

De våldsutsatta barnen

The children exposed to violence

Sammanfattning

De sju domar som utgör urvalet i studien berör frågor som handlar om vårdnad, boende och umgänge. De är hämtade från Umeå tingsrätt mellan perioden år 2015–2017. Domarna studerades med riktad innehållsanalys, med fokus på fysiskt våld, psykiskt våld och barn som bevittnat våld. För att få en helhetsbild och en tydlig beskrivning på den rättsliga processen, från yrkande till domslut, har följande teman valts ut. Teman är: yrkande, fysiskt våld, psykiskt våld, barn som bevittnat våld, barns mående/beteende, insatser och domslut. Utifrån dessa teman ges en tydlig bild på hur tingsrätten resonerar i frågor som rör vårdnad, boende och umgänge. Resultatet visar på att tingsrätten resonerar utifrån barnets bästa med ett genomgående barnperspektiv där varje fall bedöms utifrån sin individuella situation. Vidare visar resultatet, att fysiskt- och psykiskt våld uttrycks och utförs på olika sätt och att barnet påverkas av det. Allt våld inom familjen bedöms inte som straffbart enligt den rådande lagstiftningen, trots att de kan ge stor skada på barnet, både i nutid och framtid.

Nyckelord: Tingsrätt, vårdnad, boende, umgänge, fysiskt våld, psykiskt våld, barn som bevittnar våld.

Innehållsförteckning

Inledning.....	1
Syfte och frågeställningar	2
Terminologi.....	3
Yrkande	3
Domslut	3
Barnets bästa.....	3
Vårdnadshavare	3
Att förlora vårdnaden.....	3
Umgänge.....	4
Umgängesstöd	4
Socialnämndens upplysningar och utredningar	5
Förkortningar	5
Teoretisk ram.....	6
Rättsdogmatik och rättssociologi.....	6
Tidigare forskning	7
Föräldrars våld mot barn - långt ifrån ett nytt problem	7
Samhällets syn på våld inom familjekontext.....	8
Olika perspektiv på barnets bästa	10
Barn som utsätts för fysiskt våld	10
Barn som utsätts för psykiskt våld.....	11
Barn som bevittnar våld.....	11
Våld mot flera familjemedlemmar	13
Våldets påverkan på barnet.....	13
Barnens önskningar	14
Metod	15
Vetenskaplig ansats	15
Urvalsförfarande.....	15
Innehållsanalys som analysmetod	17
Validitet, reliabilitet och generalisering	19
Etiska aspekter.....	20
Arbetsfördelning	21
Empiri.....	22

Yrkande	22
Fysiskt våld.....	22
Psykiskt våld.....	23
Bevittna våld.....	24
Barnets mående/beteende	24
Insatser	25
Domslut	25
Analys.....	27
Fysiskt- och psykiskt våld	27
Barn som bevittnar våld och barns mående/beteende	27
Yrkande och domslut.....	28
Insatser.....	29
Övergripande slutsats	29
Diskussion	31
Referenslista	33

Inledning

Pappan misshandlade sina barn - får ensam vårdnad, rubriken var ett omdiskuterat fall på sociala medier som spreds sig som en löpeld. Pappan i fallet var dömd för misshandel på barnen och fick ändå ensam vårdnad om dem (Sjöshults, 2019, 5 februari). Kvällstidningens rubrik berör, och väcker funderingar hos många, även hos oss. Vad är det som avgör att pappan i det här fallet får ensam vårdnad trots misshandeln som skett? Vi har valt att inte sätta oss in i detta specifika fall, däremot har vi intresserat oss för hur tingsrätten i Umeå bedömer i fall som berör vårdnad, boende och umgänge, där det förekommit våld inom familjekontext.

När föräldrar inte kommer överens om en lösning, gällande vårdnad, boende och umgänge. Kan det leda till ett mål i tingsrätten, vilket händer i tio procent av fallen, som berör separation och skilsmässa. I dessa tio procent är våld vanligt förekommande. År 2002 visade det sig att hälften av alla fall som berörde vårdnad, boende och umgänge inkluderade våld (Dahlkild-Öhman, 2011). Enligt föräldrabalken 6 kap. 2a § ska barnets bästa vara avgörande i fall som berör vårdnad, boende och umgänge, vi ställer oss frågan, blir det verkligen så?

Alla barn ska ha rätt att växa upp utan våld. Att ordet familj ska associera med något fint och kärleksfullt, tyvärr kan det i stället associeras med rädsla (Unicef, 2018b).

Barnmisshandelskommittén uppger att det är ungefär en tiondel av alla barn i Sverige, som någon gång har upplevt våld i hemmet och det är cirka fem procent av alla barn som upplever våld i hemmet ofta. Dessa uppgifter är något som också kan jämföras med internationella resultat. Enligt en studie, så räknar man att det är mellan 133 till 275 miljoner barn i världen som årligen bevittnar våld i hemmet (Forsman, 2013). Våld mot barn är enormt utbrett och det man måste komma ihåg är att bakom varje siffra som tas upp, finns ett barn med ett hjärta som bultar och en person med känslor, kropp och egna tankar (Unicef, 2018b).

Psykiskt- och fysiskt våld mot barn klassas som lika allvarligt inom barnkonventionen. Barn ska inte utsättas för någon form av våld och det är barns rättigheter att få upprättelse när våldet sker (Unicef, 2018b). Lagstiftningen i föräldrabalken 6 kap. §2a andra stycket beskriver att en bedömning ska ske, för att se om det föreligger en risk för att barnet eller annan familjemedlem utsätts för någon form av övergrepp, att barnet förs bort gentemot sin vilja, hålls kvar eller genom annan risk far illa. Tankarna till den tidigare nämnda artikeln väcks återigen, där pappan som misshandlat sina barn fick ensam vårdnad. Funderingar kring hur en sådan situation kan vara till barnets bästa och hur resonemanget hos rätten sett ut angående bedömningarna i förhållande, till att barnet riskerar att utsättas för våld.

Syfte och frågeställningar

Undersökningen grundar sig på att studera domar från Umeå tingsrätt som berör vårdnad-, boende- och umgängesfrågor. Syftet är att få en övergripande bild av tingsrättens bedömningar där de förekommit våld inom familjekontext, och att få förståelse för hur tingsrätten resonerar i sina beslut. För att besvara studiens syfte, bryts det ner i två detaljerade frågeställningar.

- Hur resonerar tingsrätten när det gäller fall som rör vårdnad, boende och umgänge utifrån lagar och bestämmelser?
- Hur skildras våld i dessa domar samt vilka konsekvenser kan våldet bidra med för barnen?

Terminologi

Yrkande

Yrkande är en önskan om att en myndighet ska upprätta ett beslut av ett visst innehåll (Martinger, 2013). Det kan till exempel vara ”mamman ansöker om ensam vårdnad”, då är det något hon ”önskar” och vill att tingsrätten ska ta beslut om.

Domslut

Är det beslut som tingsrätten har kommit fram till utifrån vad parterna har yrkat om (Martinger, 2013).

Barnets bästa

I föräldrabalken (1949:381) 6 kap. 2a § ska barnets bästa vara det övervägande i beslut som berör vårdnad, boende och umgänge, i andra stycket tar man även upp att vid granskning av vad som innebär barnets bästa ska särskild beaktning tas vid risk för våld, övergrepp eller att barnet far illa på något vis. Barn har enligt föräldrabalken 6 kap. 1 § rätt till trygghet, omvårdnad, god uppfostran och barn får inte utsättas för bestraffning eller kränkning på fysisk eller psykisk nivå. Det som är bäst för barnet ska vara övervägande, det betyder att barnets bästa, väger tyngre än föräldrarnas bästa, i fall som berör vårdnad, boende och umgänge. Det bästa för barnet är ibland inte det bästa för föräldrarna, vilket kan innebära ojämn fördelning för föräldrarna vid umgänge eller boende (Prop. 1997/98:7).

Vårdnadshavare

När ett barn föds, så får föräldrarna till barnet gemensam vårdnad förutsatt att de är gifta med varandra, om de inte är gifta med varandra så blir det enbart barnets moder som blir vårdnadshavare (Föräldrabalken, 6 kap. 3 §). I fall att föräldrarna är sambos och vill ha gemensam vårdnad så får de vända sig till tingsrätten. Tingsrätten får sedan ta beslut om gemensam vårdnad är förenligt med barnets bästa (Martinger, 2013). Gemensam vårdnad innebär inte att de berörda måste bo tillsammans, däremot måste vårdnadshavarna gemensamt kunna fatta beslut som rör barnet (Singer, 2012). Föräldrar som gifter sig efter att barnet fötts får automatiskt gemensam vårdnad såvida rätten inte tidigare utsett specifik vårdnadshavare (Föräldrabalken 6 kap. 3 § första stycket). Vid föräldrars separation kvarstår, i de flesta fall, gemensam vårdnad över barnet (Singer, 2012). Oavsett om föräldrarna har gemensam vårdnad kan den ena eller andra ansöka om ändring i vårdnaden, rätten kommer då ta ett beslut om vårdnaden ska ändras eller inte (Föräldrabalken 6 kap. 5 §). När barnet blir myndig och fyller 18 år upphör vårdnadshavarens ansvar (Singer, 2012).

Att förlora vårdnaden

Vårdnad över ett barn kan förloras om vårdnadshavaren vansköter sina skyldigheter och att barnet försummas och får bestående skador på sin hälsa eller sin utveckling (Föräldrabalken 6

kap. 7 §), om barnet, i sådana fall, har två vårdnadshavare överlåts ensam vårdnad till den föräldern som sköter sitt uppdrag som vårdnadshavare (Föräldrabalken 6 kap. 7 § andra stycket). De barn som har en vårdnadshavare som missköter sitt uppdrag får rätten i uppdrag att besluta om vem som ska ha vårdnaden av barnet (Föräldrabalken 6 kap. 7 § tredje stycket). Vårdnaden över barnet kan också fräntas om vårdnadshavaren utsätter barnet för brottsliga handlingar som återfinns i brottsbalken, såsom misshandel, ofredande, eller handling där polis vidtar åtgärder (Singer, 2012). Att utsätta ett barn för kroppsskada, smärta eller sjukdom är enligt brottsbalken (1962:700) 3 kap. 5 § en brottslig handling. Att utöva våld mot barn i uppfostringsyfte är förbjudet, såsom aga eller psykiskt våld. Det är inte tillåtet att straffa ett barn med våld, för att visa barnet vad som är rätt och fel, även när det gäller lättare våld, såsom ett lättare slag eller att ta i håret och lugga barnet (Prop. 1978/79:67).

Umgänge

I föräldrabalken 6 kap. 15§ första stycket, tar upp att barnet ska ha rätt till umgänge med den föräldern som hen inte bor tillsammans med. I första hand så ska umgänget vara för barnet och det som ska vara avgörande är barnets behov och hens intressen. Umgänget kan inträffa genom att barnet och hens förälder möts eller att kontakten sker på annat sätt, det kan till exempel vara genom telefon eller brev. Möjligheten att använda sig av annan kontakt är tänkt att användas i mycket speciella fall, där ett vanligt umgänge inte kan äga rum i någon omfattning. Det kan ibland också vara passande att blanda de olika umgängetsformerna. I FB 6 kap. 15 § andra stycket tas det upp att båda föräldrar har en skyldighet att så långt som möjligt tillfredsställa barnets behov av umgänge. Det gäller oavsett om föräldrarna har gemensam vårdnad eller ensam vårdnad. Skulle det vara så att föräldrarna inte kan komma överens om hur umgänget ska se ut, så får tingsrätten ta beslut i frågan utifrån ett yrkande från den föräldern som vill ha umgänge med sitt barn. Detta inkluderar också de fall där föräldrarna har gemensam vårdnad. Det som ska vara avgörande för tingsrättens beslut ska vara vad som är barnets bästa, detta tas upp i FB 6 kap. 2a § och FB 15a § stycket (Wickström & Komujärvi, 2011).

Umgängesstöd

När tingsrätten tagit beslut om att barnet ska ha umgänge med den föräldern som hen inte bor tillsammans med, så kan tingsrätten besluta om barnet har behov av det, att det ska en person medverka vid umgänget. Socialnämnden väljer ut en personen som ska medverka i umgänget, vilket också kallas umgängesstöd (Föräldrabalken 6 kap. 15c §). Umgängesstöd kan till exempel handla om att personen som socialnämnden utsett, medverkar vid hämtning och lämning för att barnet ska kunna undgå att ta del av konfliktfyllda konfrontationer. Umgängesstödet utgår från vad det finns för behov (Wickström & Komujärvi, 2011).

Socialnämndens upplysningar och utredningar

Socialnämnden ska ha lämnat upplysningar innan domstolen tar ett beslut inom ett mål eller ärende som handlar om vårdnad, boende eller umgänge. FB 6 kap. 19 § andra stycket handlar om att en upplysning är en möjlighet att kunna skydda barnet och syftet är att socialnämnden ska opponera sig om föräldrarnas överenskommelse inte verkar vara för barnets bästa. När socialnämnden lämnar upplysningar till domstolen så bör alltid upplysningen innehålla uppgifter från socialtjänstens register om barnet och föräldrarna. Skulle de vara så att socialnämnden har upplysningar som kan påverka och ha betydelse av frågans bedömning är socialnämnden skyldig att överlämna dessa uppgifter till domstolen (Socialstyrelsen, 2012). Om tingsrätten bedömer att upplysningen i det berörda fallet inte ger tillräcklig bild för ett beslut ska tingsrätten be socialnämnden utföra en utredning. Riktlinjer för utredningen samt när utredningen ska vara avslutad får tingsrätten ta beslut om. Socialnämnden bär det huvudsakliga ansvarig för utredningen och delegerar ofta uppdraget till en eller två utredare. Utredningens huvudsyfte är att ge tingsrätten underlag till att ta ett beslut och ge tingsrätten mer information så att de kan bedöma vad som är bäst för barnet (Brännström, 2007).

Förkortningar

BRIS - Barns rätt i samhället - Barnrättsorganisation

BUP - Barn-och ungdomspsykiatri

FB - Föräldrabalken

JO – Justitieombudsmannen

LVU- Lag med särskilda bestämmelser om vård av unga

MA- Mamma

SoL - Socialtjänstlagen

SOU- Statens offentliga utredningar

PA- Pappa

Prop.- Regeringens proposition.

Teoretisk ram

Den teoretiska ramen byggs på förhållningssätt som rättsdogmatik och rättssociologi, men framförallt tidigare forskning och lagar. Anledningen till detta är att det inte finns några etablerade teorier som specifikt berör den studerande problematiken.

Rättsdogmatik och rättssociologi

Inom rättsvetenskap finns bland annat två perspektiv, rättssociologi och rättsdogmatik, som intresserar sig för olika typer av kunskap inom juridiken. Förenat för de båda perspektiven är att de vill förstå rättsordningen, däremot utifrån olika synvinklar (Hydén, 2002). Vid användning av det rättsdogmatiska perspektivet fördjupar vi oss i olika texter för att få en förståelse för hur förhållningssättet till svensk lag bör se ut, bland annat studeras förarbeten, prejudikat, sedvanerätt och JO-uttalanden för att få en djupare förståelse för hur lagtexten ska bedömas och vad den egentligen innebär. Även rekommendationer från myndigheter samt vetenskapliga arbeten inom det juridiska området kan vara behjälpliga. Metoden kan ses som en analys av ett flertal texter för att få en förståelse för hur lagen ska implementeras i vårt samhälle (Alexius Borgström, 2012). Det rättsdogmatiska perspektivet intresserar sig för att förstå lagtexten och hur den ska implementeras i samhället medan det rättssociologiska perspektivet intresserar sig för att förstå hur samhället och den skrivna rätten påverkar varandra samt tvärtom, det kan till exempel vara hur samhället påverkas av en lagförändring (Hollander, 2009).

Utifrån lagrummen söks förståelse för tingsrättens resonemang och beslut. Lagstiftning byggs på ett samspel med olika lagrum, i detta fall interagerar föräldrabalken och socialtjänstlagen med varandra. Exempel är FB 6 kap. 2a § som handlar om vad som är barnets bästa och SoL 11 kap. 1 § som handlar om barns rätt att regelmässigt bevara ett personligt förhållande till kontakt med barnets båda föräldrar, dock får det inte gå emot det som är barnets bästa. Propositioner, SOU och socialstyrelsen kan också varit behjälpliga till en djupare förståelse av begreppen, som används i lagtexterna. Utifrån det rättssociologiska perspektivet har tidigare forskning skapat förståelse för hur lagarna och tingsrättens beslut påverkar samhället och fokus blir på barnet i familjen. Eftersom begreppet barnets bästa är anpassningsbart (Singer, 2012), påverkar barnets situation av tingsrättens bedömning och självklart påverkas barnet i sin tur av tingsrättens beslut. Eftersom det inte finns några etablerade teorier inom den specifika problematiken som studeras, används därför rättsdogmatik och rättssociologi som förhållningssätt, men framförallt grundar studien sig på tidigare forskning och lagar.

Tidigare forskning

Under tidigare forskning redovisas olika former och definitioner för våld samt våldets konsekvenser för barnen. Även inslag av historiska delar, för att få en förståelse för hur lagstiftningen och samhället tidigare har sett på våld, och hur synen på våld mot barn har förändrats över tid. Relevanta lagar för området våld inom familjekontext presenteras, för att få en större förståelse för empirin och i sin tur kunna besvara studiens syfte.

Föräldrars våld mot barn - långt ifrån ett nytt problem

Vissa former av våld, såsom en tillsägning genom kroppslig bestraffning har tidigare varit accepterade och något man visat respekt inför. Åga har tills mitten av 1900-talet uppfattats som en effektiv och som nästan en nödvändig uppfostringsmetod. Omkring 1960-talet ansåg i stort sett alla svenska föräldrar, att de hade en plikt att utföra våld mot sina barn, för att de skulle kunna bli goda medborgare i framtiden. Denna syn har däremot förändrats i Sverige, År 1979 blev Sverige det första landet i världen som förbjöd alla former av våld gentemot barn. En vuxen kan efter detta dömas och straffas för barnmisshandel, om hen skulle utsätta ett barn för kroppslig bestraffning eller annan kränkande behandling, om våldet skadar eller ger upphov till smärta. Föreställningen att åga är accepterat lever däremot fortfarande kvar i många länder (Landberg, Jernbro & Jansson, 2007). Agaförbudet i Sverige innehåller fler olika typer av våld, än vad de straffrättsliga bestämmelserna för misshandel gör. Vilket resulterar i att vissa former av mild barnaga inte är kriminaliserad men den är fortfarande inte tillåten (Unicef, 2018a).

I FN:s studie av våld mot barn, tas det upp att många gånger har rättsliga förändringar fokuserat mer på snäva, om än viktiga, frågor istället än att få en mer enhetlig bild kring den rättsliga konstruktionen, när det gäller ingripande mot våld. Bland FN:s medlemsstater är det många staters lagstiftning som inriktar sig mer på sexuellt och fysiskt våld och att psykiskt våld negligeras. Det största fokuset läggs på skydd och straff och annat som till exempel rehabilitering, återanpassning och upprättelse är något som inte uppmärksammas i lika stor utsträckning (Forsman, 2013).

Idag har Sverige en omfattande kunskapsbas när det gäller barnuppfostran, misshandel och kränkningar av barn. Studier har konstaterat att svenska föräldrar har gjort en genomgripande förändring av sina uppfostringsmetoder under ett skede på 40 till 50 år. Förändringen har resulterat i att tidigare har åga varit en naturlig uppfostringsmetod, till att idag bedömer 95 procent av alla unga föräldrar att oavsett form av våld mot barn är oacceptabelt. Denna väsentliga förändringen av attityd och beteende är något som stora delar av världen har uppmärksammat. Sverige är ett föredöme för dessa länder när det handlar om barns rättigheter (Jernbro & Jansson, 2016).

Samhällets syn på våld inom familjekontext

Genom ett globalt mål för hållbar utveckling, har världens länder, kommit överens om att våld mot barn ska stoppas samt att alla typer av våld ska inkluderas. Sverige har tagit på sig en ledande roll inom de arbete som pågår. Regeringen i Sverige har bland annat utgett ett löfte, om att alla former av våld mot barn i Sverige ska utrotas och även vara drivande inom det internationella arbete som pågår (Unicef, 2018b).

Föräldrars våld mot barn hanteras som både ett socialt problem och ett brott. Man kan antingen se föräldrarna som använder våld mot barn som dysfunktionella människor som är i behov av behandling och rehabilitering eller också se dem som kriminella människor som förtjänar ett straff. Ett motsägande fenomen som förekommit i en förundersökning som gäller barnmisshandel inom familjen är att barnmisshandel ses i första hand som ett socialt problem av polis och åklagare. Det indikerar på att brottsutredare i verkligheten framträder som socialarbetare. Utredarna har en viss tendens att göra en helhetsbedömning av familjens situation i stället för att utreda och lagföra brottet. Framträder familjen som välfungerande, deras hem är välskött och föräldrarna verkar bry sig om sina barn så har man lättare för att bedöma lagöverträdelsen som en olyckshändelse. På grund av att man inte vill "straffa familjen" med att lagföra misshandeln som skett. Att bli ett objekt för en polisanmälan anses som ett tillräckligt straff när det handlar om att offret är ens egna barn. Det finns därmed en benägenhet att bedöma våld mot barn som en bagatell och något som negligeras (Forsman, 2013). Synen som myndigheter har på barn och bemötandet som barn får av myndigheter, utgår från att barn inte alltid är bärare av sina egna rättigheter. Barn i förhållande till vuxna, särbehandlas ibland på ett negativt sätt, ett exempel på det är när det sker våld i familjen. En handling mot ett barn kan gå straffri på grund av ställningen som föräldern har till barnet, hade barnet i stället varit en vuxen hade situationen bedömts annorlunda och bedömts som straffbar (SOU 2016:19).

Offentlig statistik kan ge en viss bild över antalet polisanmälningar eller anmälningar som inkommit till socialtjänsten, men det ger ingen tydlig bild på över hur många barn som egentligen är utsatta. Barn som utsätts för våld är något som sällan kommer till myndigheternas kännedom. De senaste decennierna i Sverige har man däremot sett att antalet anmälningar till socialtjänst och polis har ökat när toleransen för våld har minskat (Landberg, Jernbro & Jansson, 2007).

Enligt föräldrabalken 6 kap. 2a § ska vid beslut, som berör vårdnad, boende och umgänge, ska barnets bästa vara avgörande samt att bedömning ska särskilt beakta risken för att barnet eller annan familjemedlem exponeras för övergrepp eller att barnet mot sin vilja förs bort eller hålls kvar, eller annan risk för att fara illa. Trots att man ska beakta vad barnet vill så är det väldigt svårt att barnet ska kunna vägra att träffa sina föräldrar. Föräldrarätten är väldigt stark i Sverige enligt tradition. Till exempel att det läggs mycket fokus på att föräldrar har rätt till umgänge med sina barn och inte tvärtom. I verkligheten tvingas ofta barn att ha umgänge med sin förälder som kan vara våldsförövaren (Unicef, 2018b). Föräldrabalkens regler grundar sig på tanken av att ett barn har behov av nära och goda relation med båda sina föräldrar, även om föräldrarna inte bor tillsammans. Det betyder dock inte att det alltid är bäst för barnet att

ha umgänge med den föräldern som barnet inte bor med. Umgängesfrågan måste alltid undersökas, utifrån omständigheterna i det enskilda fallet (Wickström & Komujärvi, 2011).

Däremot tar barns röster inte på lika stort allvar som man gör med föräldrarnas, allt för stort fokus läggs på vad föräldrarna vill. En förälder som inte känner för att träffa sitt barn kan strunta i att göra det. Däremot tvingas barn många gånger att träffa sin våldsutövare, mot sin egen vilja. Det föreligger idag en obalans där de vuxna har en större makt just på grund av att de är vuxna. Barnens rätt att de ska få välja om de vill ha umgänge eller inte och barnets bästa- bedömningar måste få en starkare position, och är det som måste bistå i besluten om vårdnad och umgänge (Unicef, 2018b).

Många advokater som arbetar med just vårdnad och umgängestvister, berättar att det krävs väldigt starka bevis för att en förälder ska anses vara olämplig, för att kunna ha umgänge med sitt barn. Det spelar ingen roll om föräldern har varit våldsam och hotat sitt barn eller utsatt den andre föräldern för våld flertal gånger. Det finns fall där en av föräldrarna skyddar barnet mot den andre föräldern som utövat våld. Istället för att se det som en bra sak, att föräldern skyddar barnet så bedöms i stället den föräldern i högre grad som olämplig, på grund av samarbetssvårigheter. Föräldern som skyddar barnet ses då som mer olämplig än den förälder som faktiskt utövar våldet. Vilket i sin tur bidrar till en dubbel utsatthet och detta är inte acceptabelt (Unicef, 2018b).

I mål som berör umgänge och vårdnad saknas ofta en riskbedömning för barnet. I en av barnombudsmannens rapporter finns det en granskning som bygger på 504 stycken domar från tingsrätten, som berör vårdnad, boende och umgänge från år 2002. Barnombudsmannen har granskat de utredningar som socialnämnden utfärdat i de berörda domarna. Av de 504 domarna kunde uppgifter om våld lokaliseras i 258 domar och det var endast i 221 stycken där det fanns en vårdnads-umgänges-utredning. I dessa utredningar saknas det ett dokumenterat övervägande av en riskbedömning om barnet i 65% av fallen. I tingsrätten utförs ett övervägande av riskerna, det kan vara bedömningar där tingsrätten undersökt delar eller helheten. I de berörda fallen saknas det sådana riskbedömningar i 71% (Rädda Barnen & Socialstyrelsen, 2007).

En förutsättning för att ett barns situation ska uppmärksammas och komma till myndigheternas kännedom, förutsätter det att barnet berättar om situationen för någon och att den personen agerar. Det är vanligt att barn inte kan, klarar av eller vågar berätta om situationen som de befinner sig i. Det kan också vara så att den som utsätter barnet för våld är den enda personen som ger barnet närhet och värme och att den enda uppmärksamheten som barnet får är genom misshandeln. Barnet kan därför i sin tur ha en rädsla för att bli övergiven. Funderingar kan uppstå hos barnet, hur skulle det bli om någon utomstående skulle få reda på våldet inom familjen, skulle det leda till att familjen splittras (Forsman, 2013).

Olika perspektiv på barnets bästa

Begreppet ”barnets bästa” innefattar ett handlingsutrymme för beslutsfattaren. Varje enskilt fall ska bedömas på individnivå vilket innebär att barnets bästa kan innebära olika saker i olika beslut. Vad som innebär barnets bästa påverkas även av samhället och kan även förändras över tid (Singer, 2012). Det råder en tvådelad syn på detta handlingsutrymme, risken att barn inte behandlas och bedöms lika inför lagen samtidigt som handlingsutrymmet innebär en möjlighet att barnets egna åsikt kan beaktas. Beslut som berör barnets bästa ska alltid bygga på en individuell granskning men även stödjas på tillförlitlig kunskap (SOU 2001:72). I vad som innebär barnets bästa är Barnkonventionen artiklarna 2, 6 och 12 behjälpliga, barn ska respekteras, inte diskrimineras och få ha egna åsikter (SOU 2001:72). Att förstå vad som är bäst för ett barn innebär att beslutsfattaren måste förstå hur livet uppfattas utifrån barnets synvinkel, barnet är själv expert på hur sitt liv upplevs, därför är deras perspektiv viktigt. Alla barn är olika och upplever saker på olika sätt, vilket betyder att barns egen uppfattning skiljer från fall till fall (SOU 1997:116).

I FB läggs det förvisso fokus på vissa omständigheter som tas i beaktning. Det finns dock inte någon fullständig uppräkningslista. Vid bedömning om vad som är barnets bästa, måste beslutsfattaren ta hänsyn till allt som kan röra barnets fysiska och psykiska välbefinnande och barnets utveckling. Beaktning ska, så långt som det är möjligt, tas vid såväl kortsiktiga som långsiktiga effekter för barnet. Det finns vissa omständigheter som lagstiftaren framförallt velat lägga störst fokus på och vad som aldrig ska glömmas bort vid bedömning är bland annat följande som står i FB 6 kap. 2a § andra stycket. I det stycket står det att när man gör en bedömning av vad som är barnets bästa så ska det läggas vikt på om det finns en risk att barnet eller någon annan i familjen utsätts för övergrepp, eller att barnet olovligen förs bort, hålls kvar eller på annat sätt far illa. Det betyder att det inte är endast risken att barnet direkt utsätts för övergrepp som ska tas i beaktning utan också risken för att till exempel den andre föräldern eller syskon utsätts för övergrepp. Anledningen till denna beaktning är på grund av att sådana övergrepp kan bidra till att barnet far illa (Wickström & Komujärvi, 2011). Vårdnadshavaren ska, enligt föräldrabalken 6 kap. 2 § andra stycket, se till att barnet får omvårdnad, trygghet och en god fostran. Barnet får inte utsättas för kränkningar eller kroppslig bestraffning (Föräldrabalken, 6 kap. 1 §). Vårdnadshavaren har det juridiska ansvaret att se till att barnets behov och intressen blir tillfredsställda (Singer, 2012). När barnet blir äldre och mognare ska vårdnadshavaren beakta barnets vilja i den mån det går (Föräldrabalken 6 kap. 11 §).

Barn som utsätts för fysiskt våld

Organisationen BRIS har gjort en sammanställning av en fördjupningsstudie som avser att framställa den bild av barnmisshandel, som BRIS har fått ta del av barn genom Barnens Hjälptelefon. Utifrån denna studie får man ta del av att det finns många sätt att misshandla ett barn på. Det kan vara allt ifrån att förövaren utsätter barnet för ett slag med handflatan, sliter barnet i håret, knuffar och drar i barnet, tar tag och kniper hårt, klöser och sparkar. Vanliga

föremål som kan användas under misshandeln kan vara till exempel mattpiskare, dammsugarslang, cykelpump, linjal och det som verkar vara det vanligaste tillhygget är livrem. Det framgår även att den vanligaste förövaren som utsätter barn för misshandel eller övergrepp är den biologiska fadern. Det är dock inte endast den biologiska fader som kan vara förövaren, det framkommer också att det är vanligt att det kan vara både modern och fadern som exponerar barnet för misshandel (Forsman, 2013). I en undersökning framkom det att ungefär 15 procent av ungdomarna i studien hade vid något tillfälle blivit utsatt för fysiskt våld i hemmet. Resultatet från studien stämmer väl överens med de nationella studierna från år 2006 och 2011. Det var ungefär sex procent av ungdomarna som hade blivit utsatta för fysiskt våld mer än en gång. Det visade sig också att flickor i högre utsträckning än pojkar, rapporterade att de blivit utsatt för fysiskt våld av vuxna i familjen (Jernbro & Jansson, 2016).

Barn som utsätts för psykiskt våld

Psykiskt våld kan vara att vid återkommande tillfällen tala om för ett barn att hen är värdelös eller oälskad, göra barnet rädd eller hota hen, nonchalera, förolämpa eller isolera barnet under kränkande förhållande. Även att leva med våld i familjen ses som en form av psykiskt våld (Unicef, 2018b). Skador och lidande som barn får av psykisk misshandel kan vara av lika allvarlig grad som skadorna som barn får av fysiskt våld, trots detta får psykisk misshandel idag mindre uppmärksamhet än fysiskt (Unicef, 2018b). Inom begreppet våld mot barn inkluderas psykisk misshandel vilket behöver få mer uppmärksamhet inom den rådande lagstiftningen. I Barnkonventionen görs ingen skillnad eller rangordning på fysiskt och psykiskt våld mot barn. Inget barn ska behöva utsättas för någon typ av våld samt att det hör till ett barns rättigheter att få upprättelse för de våld de blivit utsatta för. Ett barn som utsätts för psykisk misshandel kan vara svårt att upptäcka, eftersom misshandeln inte alltid efterlämnar skador som syns på kroppen. För att misshandel ska, enligt rådande lagstiftning kunna klassas som misshandel, behövs omfattande bevisning på medicinska effekter som barnet fått på grund av vad den blivit utsatt för, bevisen ska vara av omfattande grad (Unicef, 2018b).

Barn som bevittnar våld

När det gäller psykiskt våld kan man skilja på att barnet bevittnar våld mot närstående. Denna form av psykiskt våld gentemot barn började uppmärksammas under den senare hälften av 1990-talet. År 1997 publicerades det ett av de första större forskningsarbeten som handlade om barns upplevelser och perspektiv på våld i hemmet, detta arbete gav en tydlig bild av barns allvarliga situation. Barns hem ska definieras som en plats de kan känna trygghet, lever barnet däremot i våldets närhet förvandlas hemmet till en plats som framkallar både rädsla och ångest för vad som kan hända. Barnet har ingen aning om hur misshandeln kan sluta, om den närstående som utsätts för våld kommer att kunna överleva. Genom att den närstående har blåmärken, blödande sår och brutna ben, stärks barnets rädsla. Forskning talar för att

barnets grundläggande trygghet och egna erfarenheter påverkas genom upplevelsen att se sin närstående bli utsatt för fysiskt och psykiskt våld. Barnet kan inte göra någonting för att stoppa det som sker, vilket i sin tur ger barnet en känsla av maktlöshet, som kommer att kunna prägla barnet hela uppväxten. Det visas tydligt att barn som bevittnar våld mot en familjemedlem kan ta psykologisk och emotionell skada av det (Forsman, 2013). Det har kommit förslag i litteratur att begreppet bevittna våld ska ändras till begreppet barn som upplever våld, på grund av att begreppet uppleva inkluderar också situationer där barnet vare sig hör eller ser våldet men uppfattar påföljderna av våldet. Det begreppet som dock anses vara allra lämpligast är att barnet exponeras för våld, då det omfattar flertal sorters erfarenheter och utgår inte ifrån att barnet har sett våldet med sina egna ögon (Forsman, 2013).

Något som är viktigt att komma ihåg är att barns upplevelser av att bevittna våld är komplicerade. Det behöver faktiskt inte vara så att barnet sett eller hört våldshandlingarna ske. Det kan vara så att barnet endast hör men inte ser våldshandlingarna mot den närstående. Att barnet upplever våldets påföljd efter våldshändelsen, att barnet själv tvingas vara delaktig i våldet, eller om hen själv blir utsatt för våld eller hot om våld eller att barnet försöker gå emellan den närstående och förövaren, för att stoppa våldet som den närstående blir utsatt för (Forsman, 2013). Det finns forskning som berättar att ett barn som har bevittnat våld i sitt hem, påverkas likadant som att de själva hade blivit utsatta för direkt våld. Det kan till och med vara ännu mer skadligt att bevittna våldet i familjen än att själv bli utsatt för våldet. Barn som bevittnar eller upplever våld, har en viss tendens att få posttraumatiskt stressyndrom i högre utsträckning, än de barn som har blivit utsatta för andra trauman. Att barn upplever eller bevittnar våld i hemmet klassas inte som ett särskilt brott i svensk lag, trots att forskning säger att bevittna våld kan vara lika smärtsamt och kan bidra till lika allvarliga konsekvenser för barnet (Unicef, 2018b).

Begreppet och tillämpningen av vad barnets bästa är bedöms sällan på individnivå, utifrån varje barns situation, som den enligt lagen ska göra. Istället sker bedömningen utifrån policydokument och generella uttalanden i förarbeten. Barn får sällan komma till tals, visar en kartläggning (SOU 2016:19), samt att det ofta saknas en förklaring till varför det inte lyssnat på barnet. När barn väl får komma till tals, händer det ofta att barnsamtalet handlar om andra saker än vad som är relevant för de underlag som beslutet behöver. Barn som bevittnat våld inom familjen, kan nekas stöd och hjälp av socialtjänsten om vårdnadshavaren motsätter sig det, detta trots att det finns utredning som visar på att barnet är i stort behov av insats från socialtjänsten. Barn har rätt att få hjälp och stöd om behovet finns, vilket de kan bli utan om föräldern motsätter sig det (SOU 2016:19).

Våld mot flera familjemedlemmar

I BRIS studie förklaras det att våld och övergrepp gentemot barn oftast är en del av ett mönster av våld bland flera familjemedlemmar. Brå har gjort en kartläggning när det gäller polisanmäld misshandel av små barn under 2000-talet. I undersökningen framkommer det av det insamlade materialet att 60 procent av anmälningarna, finns minst en till familjemedlem till som har blivit utsatt för brott. Av anmälningarna som gjordes år 2009 så var det 40 procent av anmälningarna där det fanns ett syskon till som blev utsatt och i 21 procent var det barnets mor. Det framkommer även att i de vanligaste fallen är pappan, eller styvpappan som utsätter barnet/barnen och mamman för fysiskt våld (Forsman, 2013).

I undersökningen "Slagen Dam", som inriktade sig på mäns våld gentemot kvinnor i nära relationer, frågades kvinnorna som var delaktiga i studien om de trodde att barnen hade sett eller hört de våld som de själva blivit utsatta för. Mer än hälften uppgav att deras barn hade sett deras tidigare make/sambo utsätta dem för våld. Kvinnorna tillfrågades också om deras barn också hade blivit utsatt för våld av den tidigare maken /sambon och det var ungefär en femtedel som uppgav att deras barn också hade blivit utsatt för fysiskt våld av mannen (Forsman, 2013).

Brå gjorde år 2000 en kartläggning av polisanmäld misshandel gentemot små barn. Av den undersökningen så kunde man fastslå att den största delen av misshandel som polisanmäls mot barn i åldern 0-6 år, ledde till att barnet fick lindriga fysiska skador eller inga dokumenterade skador överhuvudtaget. Den dominerande riskfaktorn som ökar risken för kroppslig bestraffning, är våld i hemmet mellan de vuxna. Det finns studier som har kommit fram till att det är en sex gånger större risk att barn utsätts för kroppslig bestraffning i ett hem där det förekommer våld mellan föräldrarna, än om man jämför med familjer där det inte förekommer våld mellan de vuxna. I en studie från år 2011 tas det upp, att där det förekommer våld i hemmet mellan vuxna ökar risken med tio gånger för att barnet ska utsättas för kroppslig bestraffning jämfört med familjer där det inte förekommer något våld mellan de vuxna (Forsman, 2013)

Våldets påverkan på barnet

Konsekvenser för barn som utsätts för våld är personliga och kan variera. En del barn kan visa symtom direkt medan andra barn kan få symtom senare i livet eller så kan barnen också klara sig utan några men (Unicef, 2018b). Barns hälsa, utveckling och trygghet kan skadas allvarligt om barnet erfarar våld inom familjen och kan till exempel utveckla posttraumatisk stressyndrom (PTSD) eller bidra till att deras utveckling stannar upp eller försenas. Det är omkring tio procent av svenska barn som har erfarenhet av våld inom sin familj och hur dessa barn reagerar på våldet ter sig olika. Barnen är i en utsatt situation eftersom de lever i våldet och att våldet sker i deras hem som ska vara en trygg plats (Dahlkild-Öhman, 2011). Det finns en hel del samband som visar på att om barnet blivit utsatt för våld i sin barndom, får svårigheter senare i sitt liv. Forskning talar också för att det finns samband mellan om barnet har blivit utsatt för våld, kan drabbas av till exempel känslomässiga men och psykisk ohälsa.

Vilket kan vara skadligt för till exempel barnets emotionella och intellektuella utveckling, men även barnets självkänsla. Det kan ge sig uttryck genom att barnet får och känner oro, depression, sömnproblem och kan ha det svårt med sociala relationer. Man har också sett att yngre barn kan bli försenade i sin psykiska och känslomässiga utveckling och även drabbas av tillväxthämningar, som inte beror på medicinska orsaker. När det gäller långsiktiga konsekvenser så kan man idag säga att det finns ett samband i förhållande till utsatthet i barndomen och utsatthet i vuxen ålder. Det finns även en risk att barnet själv, när hen är vuxen utövar våld (Unicef, 2018b).

I fall där barn upplevt våld inom familjen blir barnet, jämfört med andra barn, ofta mer känsligare och mer beroende av den förälder som barnet bor hos. För ett barn som upplevt våld inom familjen kan då ett umgänge med föräldern, som tidigare varit våldsutövaren, kännas omöjligt, då det känns nog jobbigt att vara själv i ett rum eller leka ensam på gården. Att barnet upplever ett tvång att träffa föräldern kan göra situationen ännu värre (Rädda Barnen & Socialstyrelsen, 2007).

*Där finns flickan som "verkar trivas jättebra med pappa" eftersom hon alltid rusar i hans famn när de träffas med övervakaren. Men som i själva verket kramar pappa och låtsas ler för att hålla honom på humör.
(Unicef, 2018b s. 14)*

Barn påverkas av att uppleva våld inom familjen, vilket visas tydligt i en undersökning som gjorts på svenska kvinnojourer dit mammor flytt tillsammans med sina barn från misshandel i hemmet. Där resultatet visade att 83% av dessa barn visade tecken på ett överdrivet behov av sin mamma medan 60 % av barnen var lättskrämda samt upplevde rädsla för att vara ensamma (Rädda Barnen & Socialstyrelsen, 2007). Våldet kan bidra till många konsekvenser, men en av konsekvenserna är alltid rädsla. Rädsla kan göra att barnet ändrar sitt beteende och försöker vara till lags. Bara för att våldet upphör betyder det inte att rädslan försvinner (Unicef, 2018b).

Barnens önsknings

I tidigare studier som grundar sig på samtal med utsatta barn, har det framkommit att majoriteten av barn som blivit utsatta för våld och sexuella övergrepp av en förälder endast har två önsknings. Att övergreppen ska ta slut och att familjen ska fungera igen. Den ideella organisationen Barnens rätt i samhället (BRIS) förklarar utifrån deras erfarenheter, att när deras medarbetare berättar för de utsatta barnen hur det går till en med anmälan, utredning, vilket åtgärder som erbjuds så är det väldigt sällan som det är det barnet vill. Det är väldigt få barn som vill att polisen och socialtjänsten ska utreda vad som har hänt, och att domstolen ska kunna fastställa ett straff och det är i högsta grad få barn som vill se en förälder sitta i fängelse. Utifrån BRIS erfarenheter vill barnet i stället att våldet ska stoppas och att den personen som utsätter barnet för våld eller förgriper sig på barnet, ska kunna få hjälp så att barnet kan känna sig trygg och att deras relation kan fungera igen (Forsman, 2013).

Metod

I metoden beskrivs den vetenskapliga ansatsen, urvalsförfarandet, innehållsanalys som analysmetod, validitet, reliabilitet och generalisering samt etik.

Vetenskaplig ansats

Ansatsen är både kvalitativ och explorativ. Den kvalitativa ansatsen strävar efter förståelse, beskrivningar, förklaringar och även tolkningar. Förhållningssättet ska vara objektivt och inom kvalitativ forskning så läggs stor vikt på att förstå människors upplevelser av, till exempel ett fenomen i sin kontext. Forskaren ska försöka att bemöta situationen som att den vid varje tillfälle vore ny, och samtidigt sträva efter att förstå helheten av den speciella situationen (Forsberg & Wengström, 2016). En explorativ undersökning handlar om, att forskaren har som syfte att skapa idéer eller experimentera fram mätninginstrument till en större, framtida studie (Esaiasson, P., Gilljam, M., Oscarsson, H., Towns, A. & Wängnerud, L., 2017). Man skulle kunna säga att man som forskare, bara får svar på det man frågar om. Att ett särskilt mått av exploration öppnar upp möjligheten att nyttja öppna frågor (Perlinski, 2009).

Föreliggande studie har också inslag av hermeneutik. För att kunna förstå helheten av domarna måste de analyseras och tolkas (Molander, 2003). Det görs genom att det måste finnas en förståelse för domarnas detaljer, förståelsen uppstår när kodning och kategorisering av materialet är genomfört. Vi har tagit del av detaljerna till exempel, vilket våld som har förekommit för att få en förståelse för helheten av domarna. Det vill säga hur domen började och hur den slutade. Att de olika kategorierna med dess koder ger en förklaring och förståelse till domslutet (Molander, 2003). För att förstå hur tingsrätten resonerar i relation till svensk lag och hur de kommit fram till ett beslut har det rättsdogmatiska perspektivet varit till hjälp (Alexius Borgström, 2012). Det rättssociologiska perspektivet har också använts, för att förstå hur den skrivna lagen, besluten som tas i domarna, påverkar de individer som lever i samhället (Hollander, 2009). I vårt fall, handlar studien om de berörda familjerna i domarna, vilket är vad studier inom samhällsvetenskapen gör, studerar ett fenomen samt dess påverkan på samhället (Bryman, 2017). Domar är akter och det är domarnas innehåll som ska ligga i fokus, vilket gör att denna studie till aktstudie (Enell, 2009). Domarna är texter som tolkats och analyserats. Hade vi inte tagit del av detaljerna, hade vi inte förstått helheten. Genom detta har denna studie ett hermeneutiskt inslag (Molander, 2003).

Urvalsförfarande

Genom offentlighetsprincipen, som ger allmänheten möjlighet att få en inblick i de beslut som tas av stat och kommunala verksamheter, kan domarna i studien hämtas ut från Umeå tingsrätt eftersom de klassas som offentlig handling och begränsas inte av offentlighets- och sekretesslagen (Regeringskansliet, 2015). Tingsrätten har en utredningsskyldighet, det vill säga att när det gäller frågor som rör vårdnad, boende och umgänge ska dessa bli tillgängligt

utreda. Socialnämnden ska alltid få möjligheten att lämna upplysningar innan tingsrätten fastställer ett beslut kring frågan som tas upp. Om nämnden fått tillgång till upplysningar som kan vara betydelsefulla för tingsrättens beslut, är nämnden tvungen att lämna upplysningarna. Behövs det vidare utredning får tingsrätten ge i uppdrag åt socialnämnden eller annat organ att genomföra utredningen (Wickström & Komujärvi, 2011). En vårdnads, boende och umgängesutredning är större, mer genomgripande än vad en upplysning är. En utredning innehåller också en bedömning av vad barnets bästa är. Den bedömningen kan tingsrätten ta i beaktande, när beslut tas (Socialstyrelsen, 2014). För att få tillgång till upplysningar och utredningar behöver materialet genomgå en sekretessprövning, på grund av att handlingarna innehåller uppgifter om enskildas personliga förhållanden. Dessa handlingar ska förvaras, så att obehöriga inte kan få tillgång till det. Rutiner för hur, och om dessa uppgifter får lämnas ut (Socialstyrelsen, 2015). I domarna framkommer det information som socialnämnden tagit del av under upplysningen eller utredningen, som är av väsentlig betydelse och som ligger till grund för tingsrättens beslut. För att få en ännu större helhetsbild, som inkluderar mer tillgång till information och mer förståelse för hur tingsrätten arbetar kan man använda sig av upplysningarna eller utredningarna. Den processen kan däremot ta längre tid och ger mycket mer material att ta del av, vilket är anledningen till att vi inte gått in djupare i upplysningarna eller utredningarna, utan endast valt att fokusera på domarna. Då vi anser att i domarna finns det tillgång till de viktigaste delarna, från upplysningarna eller utredningarna.

Genom kontakt med Umeå tingsrätt fick vi tillgång till samtliga domar från perioden år 2015-2017 avseende vårdnad, boende och umgänge. Anledningen till varför perioden år 2015-2017 valdes var på grund av att det gav ett större omfång och är tidsenlig. Antalet domar som kom till förfogande blev drygt 200 stycken, dock inkluderar det också domar om äktenskapsskillnad, som på grund av den mänskliga faktorn råkat komma med. På grund av detta kan inte en helt korrekt siffra redovisas angående om antalet domar som har studerats. Vid insamlingen av domarna var inte familjekonstellationen förutbestämd, utan studien fokuserade endast på våld inom familjen. Fokus låg inte på att undersöka någon speciell familjekonstellation. Utifrån det insamlade materialet definierades familjen med en mamma och en pappa och ett eller ett flertal barn, vilket hade kunnat vara annorlunda om en annan familjekonstellation funnits med.

Urvalet kan ses som ett målstyrt urval, vilket innebär att domarna valts ut utefter vissa premisser (inklusionskriterier) med förutsättning för att besvara forskningens syfte (Bryman, 2018). Kriterierna var att det i domarna skulle framgå *fysiskt våld*, *psykiskt våld*, *bevittna våld* eller beskrivelser av någon form av våld men som inte har fått benämningen till exempel *fysiskt våld*. Det kunde till exempel stå

PA:s humör har även gått ut över barnen. PA har slagit sönder deras glasögon, knuffat och slagit dem och tryckt ner deras ansikte i mat-tallriken. – Dom 7.

Utifrån den avgränsningen blev antalet domar sju stycken. Vi har använt samma inklusionskriterier i urvalet som i innehållsanalysen (se figur 1).

Innehållsanalys som analysmetod

Forskningsändamål styr forskningsdesign och analysteknik, som behövs i studien (Graneheim & Lundman, 2004). Eftersom studiens forskningsändamål är att få en förståelse för domarna, så valdes innehållsanalys. Det finns olika varianter av kvalitativ innehållsanalys, konventionell, riktad och summativ. Dessa tre skiljer sig åt men gemensamt är att de alla innefattar en liknande process vid analys. Inom kvalitativ innehållsanalys, gemensamt för de tre metoderna, är att analysera och förstå texter utifrån kodningsprocessen, som i sig är en viktig process för hur forskningens trovärdighet och resultat blir (Graneheim & Lundman, 2004; Hsieh & Shannon, 2005). Riktad innehållsanalys valdes, på grund av urvalsprocessen som redan lokaliserat förutbestämda teman i det insamlade materialet och dessa ville studeras mer ingående.

Vid innehållsanalys är kodning en viktig del av processen (Bryman, 2018). Sex teman valdes ut genom att det behövdes en övergripande bild, med en början och ett slut, för att förklara hur tingsrätten går tillväga i fall som rör vårdnad, boende och umgänge. Även för att se helheten samt vilka faktorer som var avgörande för tingsrättens beslut. Olika former av våld valdes för att undersöka om domsluten varierade beroende på vilket våld som förekommit, och hur våldet beskrivits. Anledningen till att temat barnets mående/beteende togs med, var för att ge en bild på konsekvenserna av våldets påverkan på barnet. När dessa teman valts ut, lokaliserades dessa sedan i de utvalda domarna. Genom att i praktiken lästes domarna grundligt och ord och meningar markerades som passade in, under något av de teman som var förutbestämda (Graneheim & Lundman, 2004; Hsieh & Shannon, 2005), vilka var: *yrkande, fysiskt våld, psykiskt våld, bevittna våld, barnets mående/beteende och domslut*. Det fanns ytterligare ett namnlöst tema, för att lokalisera beskrivelser eller ord som inte passade in under tidigare nämnda teman, men ändå ansågs intressant för studien. Senare kunde det synas ett mönster i de olika beskrivningarna/orden, det innehöll olika definitioner av insatser från socialtjänsten som ansågs vara av väsentlig karaktär. Där har ett undermedvetet val utförts, som ledde till ett bestämt tema. För att stärka trovärdigheten i studien och ge läsaren insyn och en överskådlig bild av materialet som kategoriserats. Ett exempel på det visas i figur 1, som är ett kodningsschema som innehåller representativa citat från en av domarna (Graneheim & Lundman, 2004; Hsieh & Shannon, 2005).

Domen handlar om mamma, pappa och fyra barn som är under 18 år. I familjen finns ytterligare fyra barn, som är över 18 år och de har vittnat om våldet som förekommit.

Yrkande	Fysiskt våld	Psykiskt våld	Bevittna våld	Barnets mående/beteende	Insatser	Domslut
<p>"MA yrkar om ensam vårdnad om barn 1,2,3,4."</p> <p>"PA yrkar att barn 3 och barn 4 ska ha rätt till umgänge med honom i första hand varannan lördag, udda veckor, i sex timmar. I andra hand enligt följande: a) fyra timmar varannan lördag i den lokal som socialnämnden i Umeå disponerar för umgängesstöd, b) när umgänge skett vid fem tillfällen, varannan lördag, udda veckor, från kl. 10.00 till kl. 16.00. Utan umgängesstöd."</p> <p>"MA medger att barn 3 och barn 4 får rätt till umgänge med PA fyra timmar varannan lördag i den lokal som socialnämnden i Umeå disponerar för umgängesstöd."</p>	<p>"PA har utsatt MA och barnen för fysiskt våld"</p> <p>"De barnen som är över 18 år, har blivit utsatta för PA:s disciplinära uppfostringsmetoder, där äga varit vanligt förekommande."</p> <p>"PA är dömd för ringa misshandel på ett av sina äldsta barn som vid tillfället var 17 år."</p> <p>"PA tog tag i barnets underarm och vred den."</p> <p>"PA har misshandlat MA en gång när hon var höggravid med barn 3".</p> <p>"Ju äldre barnen blev desto mer våld brukade PA. Bl.a. har PA knuffat sitt äldre barn (över 18år) PA har försökt tvångsklippa en av de äldre barnen (över 18 år) när hen ville ha långt hår. PA har tagit stryptag på en av de andra äldre barnen (över 18år) för att hen inte ville gå till karate samt gett honom knuffar och rypt honom."</p>	<p>"PA har utsatt MA och barnen för psykisk kränkning samt våld"</p> <p>"PA säger att han inte har utsatt MA hot och kränkningar"</p> <p>"PA såg till att MA fick bryta alla kontakter med familj och vänner och han har haft problem med att hon pratat i telefon med sin familj. Hon och barnen har inte fått skaffa nya vänner. Hon fick inte gå ut och kasta sepporna eller gå till tvättstugan utan PA tillåtelse."</p> <p>"PA utsatte MA för psykiska kränkningar, fick henne att känna sig värdelös och att ingen annan skulle vilja ha henne. PA sade även att hon var mentalt sjuk och barnslig."</p>	<p>"PA har brukat våld mot MA, det har ofta skett framför barnen."</p> <p>"Även om inte samtliga barn har blivit utsatta för fysiskt våld av PA har de ändå bevittnat våldet i familjen."</p> <p>"Vid ett tillfälle höll PA på att kväva MA genom att hålla för hennes mun. När detta hände ropade han till barnen att komma och se hur hon betedde sig. Hon trodde att hon skulle dö."</p>	<p>"Barnen har påverkats av våldet"</p> <p>"Barn 1 har under en period utvecklat ett självskadebeteende och även tagit emot behandling och stöd från BUP."</p> <p>"Ingen av hens syskon mår riktigt bra. De hade kunnat må bättre om deras pappa inte var med i bilden."</p>	<p>"Socialtjänst en omhändertog barn 1 omedelbart då det misstänktes att PA skulle resa till Dubai och gifta bort hen"</p> <p>"PA har dömts för ringa misshandel av ett av barnen. Frivården bedömde risken för att PA skulle återfalla i brottslighet som hög och att det förelåg en överhängande risk för fortsatt allvarligt våld mot barnen."</p>	<p>"MA ska ha ensam vårdnad av barn 1,2,3,4. På grund av PA:s allvarliga brister i sin föräldraförmåga."</p> <p>"Umgänge: Barn 3 & 4 ska ha rätt till umgänge i umgängeslokal med PA fyra timmar varannan lördag. Det är därför uteslutet att nu förordna om ett oövervakat umgänge. Barnen behöver skyddas för situationer där de riskerar att utsättas för våld eller kränkningar av PA."</p> <p>"Bör därför inte bestäma om umgänge för mer än 1 års tid från det att det första umgänget sker i umgängesstödslokalen. Därefter får umgänget utvärderas och ev kan ett umgänge utan umgängesstöd ske om de är lämpligt & bäst för barn 3 & 4."</p>

Figur 1. Ett exempel på ett kodningsschema som använts i studien.

Kvalitativ innehållsanalys sätter ämnet och sammanhanget i fokus, samt använder kodning och kategorisering som ett verktyg för att förstå textens innehåll. Vid analysen kan olika typer av innehåll studeras, det manifesta eller det latent innehåll. Gemensamt för de båda är att de handlar om att tolka det insamlade materialet men utifrån olika synvinklar och djup. Det

manifesta innehållet är det som faktiskt formuleras i materialet som studeras medan det latent innehåll, innebär det studerade materialets underliggande mening (Graneheim & Lundman, 2004). Den manifesta nivån förstås utifrån kategorierna medan den latent nivån förstås utifrån de teman som sammanfattar kategorierna (Graneheim & Lundman, 2004). För att få en förståelse för den latent nivån har förutbestämda teman preciserats för att sedan i texten, den manifesta nivån, lokalisera meningsbärande enheter.

Validitet, reliabilitet och generalisering

Begreppet validitet används bland annat, inom kvalitativa studier, för att bedöma om forskningen undersöker det som den har som avsikt att undersöka, samt hur datainsamlingen, analysen, förmår att undersöka forskningens syfte (Thornberg & Fejes, 2015). Hela forskningsprocessen ska inkluderas i bedömningen om studiens validitet, vilket gör att det inte finns några specifika regler i hur validiteten bedöms då forskningsprocessen inom kvalitativ forskning varierar (Patel & Davidson, 2011). Det finns inget generellt svar på vad som är den bäst lämpade insamlingsmetoden av material för kvalitativ forskning, utan beror på komplexiteten i fenomenet som forskningen undersöker samt hur kvaliteten på det insamlade materialet är (Graneheim & Lundman, 2004). För att hitta mönster i de studerade domarna användes innehållsanalys, samt för att få en omfattande insyn i materialet. I de fall kodning utförs av flera personer, i vårt fall två personer, är det till stor vikt att domarna kodas på samma sätt (Boréus & Kohl, 2018). I praktiken utfördes kodningen först var för sig, och sedan diskuterades detta tillsammans. Detta upprepas vid varje dom, med syfte att varje dom ska kodas lika. Vid texttolkning påverkar forskaren det insamlade materialet, analysen samt resultatet då forskarens erfarenheter, lämplighet samt utbildning kommer ha en inverkan på studiens helhet (Graneheim & Lundman, 2004).

Trovärdigheten av kvalitativ forskning påverkas bland annat av hur datainsamling utförs samt storleken på urvalet (Graneheim & Lundman, 2004). Vårt urval är tidsmässigt relevant, och har utifrån vissa kriterier valts ut, därav blir studiens urval ett icke-sannolikhetsurval, vilket innebär att studiens resultat inte blir statistiskt generaliserbart (Thornberg & Fejes, 2015), för alla de 48 stycken tingsrätter som finns i Sverige (Sveriges domstolar, 2017). Däremot anses reliabiliteten som hög, då studien undersöker domar från ett beslutsfattande organ i samhället, Umeå tingsrätt, som har samma uppgifter som resterande tingsrätter i Sverige och som därför bör bedöma beslut likvärdigt. Resultatet skulle kunna reproduceras i en annan undersökning, med andra domar från en annan tingsrätt i Sverige (Kvale & Brinkman, 2009). Vi är medvetna om att det finns en variation i storlek och antal anställda inom tingsrätterna i Sverige samt att de är fördelade på olika platser i landet (Sveriges domstolar, 2017), vilket kan påverka en reproduktion. Däremot har de fortfarande samma uppgifter och samma lagstiftning att förhålla sig till. Studiens resultat har en analytisk generaliserbarhet och kan ge vägledning i liknande situationer för, i vårt fall, andra tingsrätter i Sverige (Kvale & Brinkman, 2009).

Etiska aspekter

Forskningsetik, innefattar bland annat frågor som berör förhållandet mellan forskning och etik, relationen till etiska krav på forskaren samt forskningens utförande och inriktning. Trots att forskningsetik är svårdefinierat i korta drag, berör etiken en betydelsefull fråga, hur de personer som inkluderas i studien behandlas och får behandlas (Stafström, 2017). Domar som berör vårdnad, boende och umgänges existerar inte med syfte att ingå i forskning, utan för att tingsrätten ska fatta ett beslut i något som en part yrkat om. Personerna som domarna handlar om, är med största sannolikhet medvetna om att materialet sedan blir en offentlig handling, som vem som helst kan ta del av, däremot kanske de inte reflekterat över att deras dom kan ingå i en studie. Materialet innehåller information om våld och barn, vilket kan vara av känslig karaktär. Kan vår forskning då skada enskilda? Medverkande personer ska skyddas från kränkningar och skador som kan uppkomma i samband med en medverkan i studien. Fokus inom forskningen måste ligga på att överväga risk och nytta och individskyddet måste vägas mot kunskapsintresset (Stafström, 2017). För att reducera den inverkan som studien kan ha på deltagarnas fysiska, mentala och sociala integritet ska försiktighetsåtgärder vidtas vid frågor som berör deltagarnas privatliv och integritet (Stafström, 2017). För att undvika skada, utfördes en avidentifiering av domarna, trots att dessa handlingar är offentliga och inte berörs av sekretess. I och med att till exempel namnen inte står utskrivet i studien, blir det mindre fokus på personerna i domarna och mer på studiens syfte.

Individskyddskravet kan huvudsakligen sammanfattas med fyra krav på studien, informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet samt nyttjandekravet. Informationskravet, innebär att forskaren ska ge information om studien till deltagarna, vad studien och deltagandet i studien innebär. Samtyckeskravet innebär, att forskaren ska inhämta samtycke från personerna som deltar i studien, samt från vårdnadshavare i fall som berör barn. Konfidentialitetskravet, innebär att känsliga uppgifter om deltagande som är av etisk känsliga, ska behandlas med respekt för den enskilde. Nyttjandekravet, handlar om att det insamlade materialet ska endast användas i forskningssyfte (Vetenskapsrådet, 2002). Metoden covert design använder vi, som handlar om att studerar domarna, utan att integrera med tingsrätten, som utfärdat domarna eller personerna som domarna handlar om (Ekman, 2018). Vi studerar domarna, utan att informera de inblandade, därför uppfylls inte informationskravet och samtyckeskravet. Är detta tillvägagångssätt etiskt försvarbart, svaret är ja, så länge vi avidentifierar de inblandade personerna, så är skaderisken nästan obefintlig (Ekman, 2018). En avidentifiering, om att domarna är hämtade från Umeå tingsrätt har inte gjorts. Vilket kan vara en risk, då domarnas huvudpersoner eller släkt till dem, kan känna igen sig i materialet i studien, om de skulle få tillgång till det och leda till att gamla sår rivs upp. Samtidigt gör denna studie större nytta än skada, då avidentifiering utförts, trots att det är offentliga handlingar, som kan begäras ut av vem som helst.

Arbetsfördelning

Arbetet under forskningsprocessen har utförts gemensamt. Till att börja med kontaktades Umeå tingsrätt, där vi tillsammans valde ut samtliga domar som berörde vårdnad, boende och umgänge, under perioden år 2015-2017. Arbetets alla beståndsdelar har gemensamt studerats och analyserats. Vi har gemensamt diskuterat och löst problem som uppkommit under arbetets gång.

Empiri

Empirin redovisas utifrån teman och det är samma teman som styr den riktade innehållsanalysen. Teman valdes utifrån studiens syfte och frågeställningar, och det är dessa teman som styr empiriredovisningen.

Domarna börjar alltid med att en av parterna yrkar om något, och avslutas alltid med ett domslut. Teman fysiskt våld och psykiskt våld är något som förekommer i alla sju domar. Teman bevittna våld, barnets mående/beteende och insatser förekommer i de flesta domar, men inte i alla.

Yrkande

Under temat beskrivs vad parterna i målet har yrkat om, det vill säga vad mamman och pappan begär angående frågor, som rör barnets vårdnad, boende och umgänge. Detta tema visar hur en tingsrättsprocess börjar. Exempel på temat *yrkande* från en dom:

*MA yrkar om ensam vårdnad om barnet.
PA bestrider MA:s yrkande och yrkar att barnet ska ha rätt till umgänge med honom. a) Två timmar vid ett tillfälle varannan vecka i närvaro av umgängesstöd. Samt b) när sådant umgänge pågått under sex månader, fyra timmar dagtid varannan vecka utan närvaro av umgängesstöd.
MA bestrider yrkandet om umgängesrätt. – Dom 1.*

När den första parten har yrkat om något så kan antingen den andra parten bestrida yrkandet, det vill säga inte godkänna förslaget eller medge. Parten kan också motsätta eller medge sig delar av yrkandet. Parten kan även komma med ett helt nytt förslag, vad parten skulle vilja att barnet har rätt till (Forsman, 2013).

Fysiskt våld

Inom denna studie, definieras fysiskt våld inom familjen, som till exempel att bli dragen i håret, knuffad eller sparkad eller slagen (SOU 2006:65). Fysiskt våld kan även handla om att en förälder förgiftar, bränner eller försöka kväva barnet (Forsman, 2013). Exempel på temat *fysiskt våld* från en dom:

*Ju äldre barnen blev desto mer våld brukade PA. Vid ett tillfälle försökte PA tvångsklippa ett av de äldre barnen (över 18 år) när hen ville ha långt hår. PA har tagit stryptag på en av de andra äldre barnen (över 18år) för att hen inte ville gå till karate samt gett hen knuffar och nypt hen ...
De äldsta barnen som nu är över 18 år har blivit utsatta för PA:s disciplinära uppfostringsmetoder, där aga varit vanligt förekommande. – Dom 6.*

I alla domar, uttrycks det att det förekommit fysiskt våld från någon av parterna. Det fysiska våldet uttrycks att det förekommit på olika sätt, det kan stå skrivet att *PA är dömd för misshandel, det finns uppgifter i socialregistret att barn 1 har utsatts för våld av både PA och MA.* och även på ett mer beskrivande sätt, hur våldet gått till.

Psykiskt våld

Definitionen på psykiskt våld inom familjen kan vara hot eller kontroll, det kan även vara att man utsätts för nedvärdering, förödmjukelse eller tvingas till något (SOU 2006:65). Exempel på temat *psykiskt våld* från en dom:

PA har kränkt barnen och på arabiska kallat dem hund, åsna och liknande. PA utsatte även MA för psykiska kränkningar och fick henne att känna att hon inte är värd något, att hon skulle vara tacksam och att ingen annan skulle vilja ha henne. PA sade även att hon var mentalt sjuk, barnslig, att hon inte kunde någonting och att hon var värdelös. – Dom 6.

Psykiskt våld kan också handla om att en förälder regelmässigt fryser ut barnet, gör barnet till åtlöje, exponerar barnet för allvarlig skrämsel, hån och förolämpningar. När bedömning om vad som betraktas vara en kränkande behandling, måste man luta sig mot vad som är allmänna värderingar om vad som stämmer överens med en god uppfostran som är fylld med kärlek och respekt för barnet (Forsman, 2013). I detta tema belyses inte bara psykiskt våld mot barn, utan också psykiskt våld inom familjen.

PA såg till att MA fick bryta alla kontakter med familj och vänner och han har haft problem med att hon pratat i telefon med sin familj. Hon och barnen har inte fått skaffa nya vänner. Hon fick inte gå ut och kasta soporna eller gå till tvättstugan utan PA tillåtelse. PA utsatte MA för psykiska kränkningar, fick henne att känna sig värdelös och att ingen annan skulle vilja ha henne. PA sade även att hon var mentalt sjuk och barnslig. – Dom 6.

Det psykiska våldet har uttryckts på olika sätt i domarna, de har inkluderat begränsningar av livsutrymme, fångenskap, kränkningar, hot och tvång.

Bevittna våld

Definition av begreppet psykiskt- och fysiskt våld som förekommit inom familj har nu redovisats, i domarna beskriv det ofta att barnen har bevittnat det som våld som skett. Att som barn bevittna våld, kan vara att via sina sinnen höra eller se våldet eller att våldet förekommer i deras närhet (Överlien & Hydén, 2007). Våldet som barn bevittnar behöver inte enbart vara mellan vuxna föräldrar, utan kan även vara att barn ser eller hör att någon annan inom familjen bli utsatt, till exempel ett syskon (Forsman, 2013). Exempel på temat *bevittna våld* från domar:

Vid ett tillfälle höll PA på att kräva MA genom att hålla för hennes mun. När detta hände ropade PA på barnen att komma och se hur MA betedde sig. MA trodde att hon skulle dö. – Dom 6.

Utan att ha samtalat med barn 1 uppfattar utredarna att barn 1 farit illa av föräldrarnas omsorgsbrister, kraftiga konflikter och hennes upplevelser av olika våldssituationer. – Dom 3.

En misshandel skedde efter att ett av barnen hade berättat för PA att hen ville flytta hemifrån. Hen hade pratat med PA på telefonen och PA sa att han skulle komma hem och prata med barnet. Barnet kunde beräkna vad som skulle hända och gömde därför undan alla knivar i köket och satte sig med sitt minsta syskon, barn 4, i famnen för att barnet tänkte att det skulle ge en lugnande effekt på PA. Det hjälpte inte. När PA kom hem gick han rakt mot barnen och slog de äldsta barnet i ansiktet och tog ett hårt grepp om barnets nacke. – Dom 6.

Bevittna våld kan också vara att barnet upplever våldets påföljd efter att vålds-händelsen har skett, att barnet också tvingas vara med i våldet, eller om barnet också blir utsatt för våld, hot om våld eller att barnet försöker gå emellan personerna (Forsman, 2013).

Barnets mående/beteende

Det här temat innefattar hur barnet/barnen i familjen mår, och vilket beteende som de tros uppvisat på grund av våldet. Det kan stå uttryckligen, att barnets påverkats av våldet eller att det uppmärksammat ett beteende/mående som är avvikande. Exempel på temat *barnets mående/beteende* från domar:

Barnet har uppmärksammat ett anmärkningsvärt aggressivt beteende, riktat såväl mot MA, mot sig själv, andra barn och hundar i familjehemmet, efter varje umgängestillfälle. – Dom 1.

Barn 1, har under en period utvecklat ett självskaade beteende och har även tagit emot behandling och stöd från BUP. En av de äldre syskonen uttrycker att ingen av hens syskon mår riktigt bra. De hade kunnat må mycket bättre om deras pappa inte var med i bilden. – Dom 6.

I våldets närvaro, kan barn få traumatiserade krisupplevelser. Följderna av våldet kan omgående påverka barnet genom till exempel smärta, skadat självförtroende, känslor av övergivenhet och otrygghet. Erfarenheter som följer med barnen i deras uppväxt och in i vuxenlivet. I en studie som handlar om ungdomars erfarenheter av att växa upp i ett hem

där det förekommit våld, framkom det att 7 av 15 ungdomar hade försökt ta sitt liv (Forsman, 2013).

Insatser

I domarna har det uppkommit olika typer av insatser som socialtjänsten har beviljat till någon familjemedlem. Insatserna som uppkommit är skyddat boende, familjehem, umgängesstöd, att barnen har blivit omhändertagna (enligt LVU) och kontaktperson. Socialtjänstens insatser ska vara av god kvalitet (SoL 3 kap. 3 §) och det ligger i socialnämndens uppgifter att ge hjälp och stöd till barn som utsatts för brott (SoL 5 kap. 11 § 3st). Exempel på temat *insatser*:

Den XX/XX-XX blev föremål för ett omedelbart omhändertagande med stöd av 6 § lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU). Barnet och MA placerades tillsammans i ett så kallat skyddat boende på Familjegården Skogsdungen i Umeå. Under vistelsen där kom barnet att ha ett visst umgänge med fadern. – Dom 1.

Socialtjänsten omhändertogs barn 1 då de misstänkte att PA skulle resa till Dubai och gifta bort hen. – Dom 6.

Efter en utredning från socialtjänsten fick MA och barnet skyddat boende och skyddade personuppgifter. Socialtjänsten gjorde en polisanmälan mot PA, men utredningen lades ner. – Dom 7.

Socialtjänstens mål är bland annat, att vid insatser som riktas till barn, ska barnets bästa i synnerhet ta hänsyn till (SoL 1 kap. 2 §). Om vårdnadshavaren motsätter sig bestämmelser om vård för barnet, finns bestämmelser om detta i lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga (SoL 1 kap. 3 §). Vilket kan ge socialtjänsten rätt att ge barnet vård, trots att vårdnadshavaren motsätter sig det.

Domslut

I domslut redovisar domslutet, vilket beslut som tingsrätten tagit i det berörda fallet, vem som får vårdnaden över barnet, hur umgänget ska se ut samt hur barnets boendesituation ska vara. I domslut inkluderas också domskäl. Exempel på temat *domslut* där mamman slutligen får ensam vårdnad:

MA får ensam vårdnad om båda barnen. Barnen har inte haft kontakt med PA på snart ett år och saknas tecken på att förändring kommer ske. Samt att de inkommit uppgifter om både fysiskt och psykiskt våld. När PA inte inställt sig till huvudförhandlingen i målet har hans talan förfallit. (MA skulle fortfarande få ensam vårdnad om båda barnen om PA varit närvarande). – Dom 3.

Domskäl bör inkludera både uppgifter om omständigheterna, rättsfakta, även en redovisning och argumentation för hur tingsrätten har tagit beslutet. För att se vilka lagar som har tillämpats samt för att parterna ska kunna få en förståelse för domen och bedöma förutsättningarna ifall någon av parterna skulle överklaga. Domskäl skapar också möjligheter, för tingsrätten att kunna granska sina egna slutsatser och även en

möjlighet för allmänheten att kontrollera besluten i verksamheten (Nationalencyklopedin, 2019). Exempel på domskäl:

MA ska ensam ha vårdnaden om barn 1, pga att barn 1 uttryckt detta, samt att rätten tagit barn 1 åsikt till beaktning pga hans ålder, hen blir myndig om 1,5 år. ... MA:s yrkanden om att vårdnaden om barn 2 ska vara gemensam eller tillkomma henne ensam avslås. PA har därmed fortsatt ensam vårdnad om barn 2. Barn 2 tillvaro har under de senaste åren varit instabil. Hen har vårdats enligt LVU och bott i familjehem under en lång period. Barn 2 tillvaro har nu stabiliserat sig och hens nuvarande boende hos PA med PA som ensam vårdnadshavare fungerar väl och tingsrättens bedömning blir därför att det är till barnets bästa att det inte sker någon förändring. PA får ensam vårdnad om barn 2 och barn 2 har stadigvarande boende hos PA. – Dom 2.

Det är inte lämpligt att barnen ska ha umgänge med PA förens polisutredningen är avslutad. Tingsrätten bedömer att det finns en risk för att PA, vid ett oskyddat umgänge, kan komma att utsätta barnen för övergrepp eller att de annars far illa. Eftersom att MA och barnen har skyddad adress och skyddade personuppgifter, så försvarars umgänget och umgänget får därför ske över telefon och skype. Tidsbegränsning på två år och sen en utvärdering. – Dom 7.

När domslutet blir ett övervakat umgänge, kan beslutet se olika ut men genomgående är att övervakat umgänge sker på en av socialtjänstens övervakade lokaler men kan också ske över ett video- eller telefonsamtal. Vad domslutet blir, beror på de omständigheter som uppkommit och hur tingsrätten bedömer situationen.

Analys

Våld mot barn, är något som ses som en bisak som åsidosätts (Forsman, 2013). Barn kan behandlas på ett negativt sätt när det handlar om våld i familjen, en handling mot ett barn kan bli straffri på grund av ställningen som föräldern kan ha gentemot barnet. En handling som hade bedömts som straffbar om barnet varit i en vuxen situation (SOU 2016:19).

Fysiskt- och psykiskt våld

I tre av våra domar är pappan dömd för misshandel, av antingen mamman eller barnet. Den biologiska fader är den vanligaste förövaren, som utsätter barn för misshandel (Forsman, 2013). I två av domarna har mamman anmält pappan för misshandel, men pappan har friats. I en tredje dom har socialtjänsten gjort en polisanmälan mot pappan men utredningen lades ner. Exempel på varför några av dessa anmälningar lades ner var på grund av *det saknas belägg för att PA ska ha utsatt barnen för våld* eller att *PA har friats*. Barn som utsätts för våld, kan ses antingen som ett socialt problem eller som ett brott, utifrån åklagare och polisens syn ses våldet oftast utifrån det förstnämnda. Vilket kan bli problematiskt om familjen framträder som välfungerande med omsorg om barnet med ett välskött hem och att lagöverträdelser ses som en olyckshändelse och att man inte vill "straffa familjen" (Unicef, 2018b). Offentlig statistik kan ge bild av antalet polisanmälningar eller anmälningar som socialtjänsten tagit del av. Det ger däremot inte en säker och tydlig bild på hur många barn som i själva verket är utsatta, det finns ett stort mörkertal (Landberg, Jernbro & Jansson, 2007).

I alla domar har det uttryckts av någon part, att det förekommit psykiskt våld. Det psykiska våldet uttrycks på olika sätt, det kan vara att det förekommit hot, allvarligt hot, olika typer av kränkning samt begränsningar av olika slag. Konsekvenserna av psykisk misshandel mot barn kan vara lika skadligt som konsekvenserna av fysiskt våld (Unicef, 2018b).

Barn som bevittnar våld och barns mående/beteende

I fem av domarna har det uttryckts att barnet/barnen bevittnat våldet. Det kan ha varit att en av föräldrarna berättat att misshandel skett framför barnets ögon, eller att det i barnsamtal framkommit att barnet upplevt våldet. Att som barn erfara våld inom familjen, påverkar barnet på ett allvarligt sätt (Dahlkild-Öhman, 2011). I fem av domarna har det framkommit att barnets mående/beteende har ändrats, till exempel:

- 1. Barnet mår riktigt psykiskt dåligt och är i behov av traumabehandling. - Dom 1.*
- 2. Barnet hamnade i dåligt sällskap och sågs med en man som misstänks sälja narkotika. - Dom 2.*
- 3. Barn 2 hamnar ofta i konflikter i skolan som involverar fysiskt våld. - Dom 3.*
- 4. Barnet har under en period utvecklat ett självskadebeteende. - Dom 6.*
- 5. Allt som har hänt har påverkat barnen så att de saknar självförtroende, blivit svaga och velat att andra personer ska bestämma åt dem. - Dom 7.*

Det finns forskning, som talar för att barn som bevittnat våld inom familjen påverkas på liknande sätt, som om de själva blivit utsatta av direkt våld. Forskningen säger också att barn kan ta mer skada av att bevittna våldet inom familjen än att faktiskt själv bli utsatt för våldet (Unicef, 2018b). Begreppet bevittna våld, har diskuterats om vilken benämning som anses

beskriver och innehåller rätt definition, därav har begreppet barns som exponeras för våld varit ett bättre mer beskrivande alternativ. Det inkluderar flera olika erfarenheter och grundar sig inte endast på att barnet ska ha sett våldet med sina egna ögon (Forsman, 2013).

Yrkande och domslut

I fem domar, där mamman har yrkat om ensam vårdnad, har hon tilldelats det.

Vårdnadshavaren ska ge barnet omvårdnad, trygghet och en god fostran (FB 6 kap. 2 § 2st) Vårdnadshavaren har även juridiskt ansvar, samt ska tillgodose barnets olika behov (Singer, 2012). Vårdnaden över ett barn kan förloras, om vårdnadshavaren vansköter sina skyldigheter och att det bidrar till att barnet försummas och på grund av detta, får bestående skador på sin hälsa och sin utveckling (FB 6 kap. 7 §). Det är inte tillåtet att bestraffa barnet med kroppslig bestraffning eller utsätta barnet för kränkande behandling (FB 6 kap. 1 §). Tingsrätten bygger sitt beslut på barnets bästa, utifrån den situation som framkommit, vilket ska vara övervägande i alla beslut som berör vårdnad, boende och umgänge (FB 6 kap. 2a §). Ett umgänge med pappan är inte aktuellt i en av våra domar, eftersom det finns risker för barnet att fara illa vid sådant umgänge, vilket också är förenligt med rådande lagstiftning (FB 6 kap. 2a § 2st). Tingsrätten har bedömt att risken att barnet kan fara illa väger tyngre än, som det även står i föräldrabalken, barnets behov av god föräldrakontakt (FB 6 kap. 2a § 2st).

I fem av domarna, får mamman ensam vårdnad och i umgängesfrågan ställer sig tingsrätten sig olika i de olika fallen. I beslut som tingsrätten tar gällande umgänge, ska barnets bästa, vara avgörande (FB 6 kap. 2a §). Vad som är barnets bästa, ska bedömas utifrån barnets individuella behov, och därav innebär begreppet ett handlingsutrymme för tingsrätten (Singer, 2012). I två av fem fall bedömer tingsrätten att umgänge inte är lämpligt. Genomgående har tingsrätten lyssnat på synpunkter från bland annat familjerätten och BUP, som har kartlagt barnets psykiska mående. Dessa synpunkter har varit övervägande i umgängesfrågan och vad som är barnets bästa. I de resterande tre domarna utav de fem, där mamman får vårdnaden, beslutar tingsrätten att barnet har rätt till umgänge med sin pappa. I ett fall blev övervakat umgänge beviljat i form av skype-samtal och resterande två blev beviljade umgänge i umgängeslokal. Tingsrättens beslut bygger på barnets situation och att skydda barnet från eventuella situationer som kan uppstå. Gemensamt för dessa fem fall är att alla inkluderat fysiskt våld och psykiskt våld inom familjen, och att det är mamman som får ensam vårdnad.

I de två domar som inte är inräknade i dessa fem, så blev beslut om vårdnaden annorlunda. I ett fall skulle den gemensamma vårdnaden bestå trots att det finns beskrivningar om att det förekommit våld samt att barnen bevittnat och påverkats av våldet. Vårdnadshavare som har gemensam vårdnad över ett barn, behöver inte bo tillsammans men förutsätter att de båda parterna kan fatta gemensamma beslut i frågor rörande barnet (Singer, 2012). I det här fallet har familjen blivit beviljade en kontaktperson, pga kommunikationssvårigheter och stora konflikter, mamman har även fått insatsen skyddat boende. I det andra fall blev beslut om vårdnaden olika beroende på vilket barn det gällde. Tingsrätten har i sitt beslut beaktat barnets bästa och ena barnets ålder, vilket ska göras i fall som berör vårdnad, boende och umgänge (FB 6 kap. 2a § 1st och 3st). I detta fall, har fysiskt- och psykiskt våld förekommit

inom familjen, det har inte lokaliserats att barnen har bevittnat våldet som förekommit mellan föräldrarna däremot har barnen blivit utsatta för våld på olika sätt. Vad gäller umgängesfrågan om barn 2, har tingsrätten beslutat följande:

Med tanke på parternas djupgående konflikt och samarbetsproblem är det inte förenligt med barn 2 bästa att hen har umgänge med MA växelvis varannan vecka... Barn 2 har behov av en nära och god kontakt även med MA och efter en upptrappning anser tingsrätten att han ska ha rätt till umgänge med MA varannan helg från fredag efter skolans slut till måndag morgon. Upptrappning av umgänget kommer att ske och följa ett schema... - Dom 2.

Barnets bästa har beaktats, och behovet av ett umgänge har bedömts som viktigt. Barnet har rätt till umgänge med sin förälder, enligt lagstiftning (FB 6 kap. 15 §). Barnet står i fokus och tingsrätten begränsar umgänget och bedömer att det inte behöver vara övervakat. I det fall där vårdnaden blev gemensam för båda föräldrarna, där tingsrätten motsatte sig mammans yrkande om ensam vårdnad, beslutade tingsrätten att ta ett beslut i boendefrågan på grund av föräldrarnas samarbetsvårigheter. Tingsrätten får besluta var, och hos vem barnet ska bo hos (FB 6 kap. 14 §). I denna dom har fysiskt våld, psykiskt våld uttryckts förekomma, samt att barnen i familjen ofta bevittnat det som skett.

Insatser

I sex av domarna har det, av domarna framkommit, att någon typ av insats beviljas till en eller flera i familjen. Socialtjänsten har beviljat insatser som skyddat boende, familjehem, umgängesstöd, kontaktperson, omhändertagit barn (enligt LVU) och polisanmält en familjemedlem. Vilket visar att familjerna behöver hjälp och stöd från samhället. För att familjerna och framförallt barnen ska kunna få hjälp från samhället, behöver det komma till myndigheternas kännedom. Det kan vara en svårighet då barnet inte alltid kan, vågar eller vill tala om hur barnet har det hemma där våldet förekommer. Det är viktigt att ha i åtanke att barnet är i en utsatt position. Våldsutövaren kan vara den vuxna person, som betyder mest för barnet trots att den enda uppmärksamheten barnet får, ges via misshandel. Vilket kan resultera i att barnet inte alltid berättar vad den utsätts för hemma på grund av rädsla över att bli övergiven och att familjen splittras (Forsman, 2013).

Övergripande slutsats

Sammanfattningsvis kan man se utifrån tidigare forskning och empirin, att våldets konsekvenser kan vara stora och skadorna på barnet kan vara skadliga oavsett om barnet inte utsatts för direkt våld. Barnet är dock i en utsatt situation, när det gäller våld inom familjekontext. Inom lagstiftning, kan en handling om våld bedömas på olika sätt, beroende på om det är ett barn eller en vuxen som blir utsatt. Att en våldshandling mot en vuxen bedöms som straffbar, medan samma våldshandling mot ett barn kan bedömas straffri. En våldshandling mot ett barn, kan ses som en olyckshändelse i stället för ett brott.

Tingsrätten resonerar i frågor som rör vårdnad-, boende-, och umgänge, att barnets bästa ska vara avgörande i sådana beslut, vilket tydligt har visats i empirin. Det resulterar i att barnets bästa är anpassningsbart och individuellt. Att behovet av umgänge till en förälder kan variera

då det är barnet mående och behov som bör ligga i fokus. Tingsrätten är som rättvisans vågskål, som måste väga barnets risker mot varandra och vad som utgör störst skada. Till exempel, att barnet far illa eller att barnet är i behov av en god föräldrakontakt. Detta går också att överföra på frågorna, som rör vårdnad och boende. För att tingsrätten ska kunna ta rätt beslut, behövs det komma till myndigheternas kännedom att våld förekommit. Vilket i sin tur kan vara problematiskt då barnet kan befinna sig i en beroendeställning. Då den föräldern som utövar våldet inom familjekontext kan vara den enda personen som barnet får uppmärksamhet av, trots att uppmärksamheten dock endast sker via misshandeln. Barnet berättar inte alltid vad som sker i familjekontext, med anledning av det kan medföra att barnet blir övergiven och att familjen splittras. Vilket kan vara en anledning till att antalet barn som utsätts för någon form av våld inte går att säkerställa.

Diskussion

Begreppet barnets bästa, är svårt att definiera, samtidigt som det är något som ligger till grund för väldigt många beslut. Det finns både för och nackdelar kring att begreppet är svårt definierat. Svårt på grund av att bedömningarna kan bli olika, vilket och andra sidan är det som vi anser vara en fördel, att begreppet barnets bästa går att anpassa till varje barn (SOU 2001:72). Bara för att en viss lösning fungerar bra på ett barn behöver det inte fungera bra på nästa barn (Singer, 2012).

I vissa fall kan det vara till barnets bästa att till exempel ha umgänge med en förälder som utsatt barnet för någon form av våld. Då det kan ge mer skada för barnet att inte ha en god och nära kontakt med föräldern. Barnets rätt till umgänge med sin förälder ska vara det övervägande enligt FB 6 kap. 2a §, men i Sverige väger i vissa fall, föräldrarnas rätt till umgänge tyngre (Unicef, 2018b). Det är ett svårt beslut för tingsrätten att ta om vad som är barnets bästa och många parter som är inblandade. Det var endast i en av våra domar, där barnet inte skulle ha umgänge med sin förälder och där barnet var i behov av traumabehandling. Enligt mamman, berodde traumat på barnets erfarenheter av att pappan i barnets närvaro misshandlat mamman, den uppfattningen delades också med familjerätten. Dock, förnekade pappan att fysiskt våld och kränkningar förekommit. Vi kan i detta exempel se att det finns delade meningar kring om våldet har förekommit. Barnet i fallet har däremot visat symptom på ett dåligt mående och är i behov av traumabehandling. Vilket kan tyda på att barnet bevittnat våld, då forskning visar att barn påverkas av att bevittna våld. Barn kan ta psykologisk och emotionell skada av detta och kan prägla dem genom hela livet (Forsman, 2013). Alla domarna som studerats berör våld, men i vissa fall är det osäkert om våldet verkligen förekommit, till exempel att ena parten nekar till våldets förekomst medan den andra parten anser att det har förekommit. Ett aktivt val har gjorts, att ta med domar trots att våldet som det talas om, inte alla gånger är dömt av en domstol. Studien inkluderar domar där minst ena parten i målet talar om våld, då en historia alltid kan ha mer än en version. När domarna valdes ut, lades ingen värdering eller fokus på vem som var utförare av våldet. Fokus lades endast på om det uttryckts att det förekommit våld inom familjekontext. Efter avslutad insamling av materialet, såg vi att det fanns en variation i vem som kan ha utfört våld. I vissa domar framkom det att vissa personer tidigare blivit dömda för exempelvis misshandel av någon inom familjen, medan i andra domar har misstankarna om våld lagts ner. Vi kan därför inte säkerställa att våld har skett. Barn kan inte alla gånger uttrycka sig verbalt om att våld har skett. Det kan också vara att barnet inte vill berätta på grund av lojalitet mot sina föräldrar. Barn som blivit utsatta eller bevittnat våld har som högsta önskan, att våldet ska sluta och att familjen ska fungera igen (Forsman, 2013).

I studien används riktad innehållsanalys, vilket ses som en styrka då studien undersöker det som studien syftar till. Ett problem som däremot uppkommit under arbetsgång har varit att det namnlösa temat bestämts i efterhand och inte samtidigt som de andra sex teman. Däremot visade det namnlösa temat ha en genomgående röd tråd i alla beskrivningar/ord, som samlats in. Till exempel, begrepp som tagit med var skyddsboende, nya personuppgifter och kontaktperson. Vilket gav det namnlösa temat, namnet insatser. Det var ett omedvetet val från första början, men som i efterhand kan tyda på att vi som forskare har påverkats av vår

pågående utbildning inom socialt arbete och vår framtida yrkesroll som socionomer. Begreppen under temat insatser var av viktig karaktär och bidrog till en helhetsbild på arbetet.

Det finns statistik som visar att i ett hem där det förekommer våld mellan föräldrarna, ökar risken att barnet blir utsatt för våld såsom kroppslig bestraffning med tio gånger, om man jämför med familjer där det inte förekommer något våld mellan föräldrarna. I en av Brås kartläggningar där det handlar om polisanmäld misshandel av små barn under 2000-talet, framkom det i undersökningen, i det insamlade materialet att det var 60 procent av anmälningarna där det finns minst en familjemedlem som blivit utsatt för brott (Forsman, 2013). Vi har nämnt det förut, men det är viktigt när man läser all statistik att förstå att bakom varje siffra finns en människa. Det är viktigt att försöka förstå att det nog inte är enkelt för en förälder att lämna en relation, där det förekommit våld. Det är inget som säger att våldet, rädslan och alla dess konsekvenser som våldet bidragit med kommer att försvinna enbart för att föräldern lämnar relationen. Däremot som vuxen finns en större möjlighet att lämna den som utsätter dig eller en närstående för våld, den möjligheten finns inte på samma sätt för ett barn. Det är det vi vill lägga allra störst fokus på. Det är där vi måste göra en skillnad och stå upp för barnets rättigheter i samhället.

De flesta domarna har slutat med att barnet har rätt till umgänge i umgänget med den förälder som utfört våldet och att uppföljning ska ske, för att se om umgänget är till barnets bästa. Umgänge har i en dom nekats, på grund av att de inte varit till barnets bästa. Vi har insett att i dagens lagstiftning så är inte alla former av våld förbjudet och straffbart (Unicef, 2018b). Våldet som beskrivs i domarna, är enligt vår uppfattning, allvarligt och har medfört stora konsekvenser på barnen. Konsekvenserna som våldet kan medföra, kan uttryckas på olika sätt och vid olika tidpunkter i barnets liv (Unicef, 2018b). Vår uppfattning är att allt våld som beskrivits i domarna inte bedöms som straffbart, enligt den rådande lagstiftningen. Trots att konsekvenserna av våldet kan vara stora. Vår förhoppning är att det kommer att ändras, när detta sociala fenomen belyses mer, där vår uppsats kan vara en bidragande faktor. Vi säger inte att alla som utför våld inom familjen ska hamna i fängelse och straffas för sina handlingar, eftersom vi inte anser att det är till barnets bästa. Barns högsta önskan är att våldet ska sluta, och att familjen ska fungera igen (Forsman, 2013). Då kan stöd och rehabilitering vara ett bättre alternativ (Unicef, 2018b). Vi hoppas däremot att en ändring i lagen kring vad som klassas som våld och vad som är straffbart, kan göra att våldet minskar, så att barnen får växa upp utan våld i familjen. Det hade varit givande och lärorikt utifrån den kommande lagförändringen, om att barnkonventionen ska bli lag (Unicef, 2018b), att se hur den skulle påverka barns situation, där det förekommer våld inom familjekontext. Det hade också varit intressant, att ta del av en studie som utvecklar vår, men istället för att studera domar, studera socialnämndens utredningar som ligger till grund för domsluten. Vi kan tänka oss att det är tidskrävande och att en del material ligger under sekretess. Vi kan däremot tänka oss att forska kring detta i framtiden.

Referenslista

- Alexius Borgström, K. (2009). Rättsdogmatik. I A. Hollander & K. Alexius Borgström (Red.), *Juridik och rättsvetenskap i socialt arbete* (1. uppl. s.17-38). Lund: Studentlitteratur.
- Boréus, K., & Kohl, S. (2018). Innehållsanalys. I K. Boréus., & G. Bergström (Red.), *Textens mening och makt: metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys* (fjärde upplagan s. 49-89). Lund: Studentlitteratur.
- Bryman, A. (2018). *Samhällsvetenskapliga metoder*. (Upplaga 3). Stockholm: Liber.
- Brännström, L (2007). *Riskbedömningar i samband med utredningar om vårdnad, boende och umgänge*. Stockholm: Institutet för utveckling av metoder i socialt arbete.
- Dahlkild-Öhman, G. (2011). *Att börja tala med barn om pappas våld mot mamma: radikalt lärande i arbetet med vårdnad, boende och umgänge* (Doctoral dissertation, Acta Universitatis Upsaliensis Studia Sociologica Upsaliensia).
- Ekman, I. (2018). *Självskadande handlingar: ungdomars berättelser: kontextualisering av ett medikaliserat socialt fenomen* (Doctoral dissertation, Umeå universitet).
- Enell, S. (2009). *Barnet i utredningen: en uppföljningsstudie om barns ställning i barnavårdsutredningar genomförda i BBIC*. (FoU-rapport 2009:6). Jönköping: Luppen kunskapscentrum.
- Esaiasson, P., Gilljam, M., Oscarsson, H., Towns, A. & Wängnerud, L. (2017). *Metodpraktikan: Konsten att studera samhälle, individ och marknad*. (Femte upplagan). Stockholm: Wolters Kluwer.
- Forsberg, C., & Wengström, Y. (2016). *Att göra systematiska litteraturstudier: Värdering, analys och presentation av omvårdnadsforskning*. Stockholm: Natur & Kultur.
- Forsman, M. (2013). *Rättsliga ingripanden vid föräldrars våld och övergrepp mot barn*. Stockholm: Norstedts Juridik AB.
- Graneheim, U. H., Lundman, B. (2004). Qualitative content analysis in nursing research: concepts, procedures and measures to achieve trustworthiness. *Nurse education today*, 24 (2), 105-112.
- Hollander, A. (2009). Rättssociologi. I A. Hollander & K. Alexius Borgström (Red.), *Juridik och rättsvetenskap i socialt arbete* (1. uppl. s. 39-63). Lund: Studentlitteratur.
- Hsieh, H. F., & Shannon, S. E. (2005). Three approaches to qualitative content analysis. *Qualitative health research*, 15(9), 1277-1288.
- Hydén, H. (2002). *Rättssociologi som rättsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur.

Jernbro, C., & Jansson S. (2016). *Våld mot barn 2016: en nationell kartläggning*. Stockholm: Stiftelsen Allmänna Barnhuset.

Kvale, S. & Brinkmann, S. (2009). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. (S. E. Torhell, Övers. 2.uppl.). Lund: Studentlitteratur.

Landberg, Å., Jernbro, C., & Jansson S. (2007) *Våld löser inget!: sammanfattning av en nationell kartläggning om våld mot barn*. Stockholm: Stiftelsen Allmänna Barnhuset.

Martinger, S. (2013). *Norstedts juridiska ordbok: Juridik från a till ö*. Stockholm: Norstedts Juridik AB.

Molander, J. (2003). *Vetenskapsteoretiska grunder: historia och begrepp*. (1. uppl.) Lund: Studentlitteratur.

Nationalencyklopedin. (2019). *Domskäl*. Hämtad 2019-04-15 från <https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/domskäl>

Patel, R. & Davidson, B. (2011). *Forskningsmetodikens grunder: att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. (4., [uppdaterade] uppl.) Lund: Studentlitteratur.

Perlinski, M. (2009). Kvantitativ metod sedd inifrån köket. I L. Dahlgren., & L. Sauer (red.), *Att forska i socialt arbete: utmaningar, förhållningssätt och metoder* (1. uppl. s. 31-59). Lund: Studentlitteratur.

Prop. 1978/79:67. *Om förbud mot aga*. Tillgänglig: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/proposition/om-forbud-mot-aga_G20367

Prop. 1997/98:7. *Vårdnad, boende och umgänge*. Tillgänglig: <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/proposition/1997/01/prop.-199798/>

Regeringskansliet. (2015). Offentlighetsprincipen. Hämtad 2019-03-11 från <https://www.regeringen.se/sa-styrs-sverige/det-demokratiska-systemet-i-sverige/offentlighetsprincipen/>

Rädda Barnen., & Socialstyrelsen. (2007). *“innerst inne var man rädd....”*. Stockholm: Socialstyrelsen.

SFS 1949:381. *Föräldrabalken*. Stockholm: Justitiedepartementet.

SFS 1962:700. *Brottsbalken*. Stockholm: Justitiedepartementet.

SFS 2001:453 *Socialtjänstlagen*. Stockholm: Socialdepartementet.

Singer, A. (2012). *Barnets bästa: om barns rättsliga ställning i familj och samhälle*. Stockholm: Nordstedts Juridik.

Sjöshults, F. (2019, 5 februari). Pappan misshandlade sina barn - får ensam vårdnad. *Expressen*. Hämtad 2019-04-11, från <https://www.expressen.se/kronikorer/fredrik-sjoshult/pappa-misshandlade-sina-barn-far-ensam-vardnad/>

Socialstyrelsen. (2012). *Vårdnad, boende och umgänge: Handbok- stöd för rättstillämpning och handläggning inom socialtjänstens familjerätt*. Stockholm: Socialstyrelsen.

Socialstyrelsen. (2014). *Barns delaktighet i utredningar om vårdnad, boende och umgänge*. Stockholm: Socialstyrelsen.

Socialstyrelsen. (2015). *Handläggning och dokumentation inom socialtjänsten*. Stockholm: Socialstyrelsen.

SOU 1997:116. *Barnets bästa i främsta rummet: FN:s konventionen om barns rättigheter förverkligas i Sverige: Huvudbetänkande av barnkommittén*. Stockholm: Fritze offentliga publikationer.

SOU 2001:72. *Barnmisshandel - Att förebygga och åtgärda: Slutbetänkande*. Stockholm: Fritzes offentliga publikationer.

SOU 2006:65. *Att ta ansvar för sina insatser: Socialtjänstens stöd till våldsutsatta kvinnor: betänkande*. Stockholm: Fritze offentliga publikationer.

SOU 2016:19. *Barnkonventionen blir svensk lag: Betänkande av barnrättsutredningen*. Stockholm: Wolters Kluwer Sverige AB.

Stafström, S. (2017). *God forskningssed*. Stockholm: Vetenskapsrådet.

Sveriges domstolar. (2017). *Tingsrätt*. Hämtad 2019-03-16 från <http://www.domstol.se/Om-Sveriges-Domstolar/Domstolarna/Tingsratt/>

Thornberg, R. & Frejes, A. (2015). Kvalitet och generaliserbarhet i kvalitativa studier. I A. Fejes., R. Thornberg (red.), *Handbok i kvalitativ analys* (2., utök. uppl. s. 256-278). Stockholm: Liber.

Unicef. (2018a). *Inget barn ska behövas utsättas för våld*. Hämtad 2019-03-19 från <https://unicef.se/fakta/vald-mot-barn>

Unicef. (2018b). *Vem skyddar mig från våld?*. Stockholm: UNICEF Sverige.

Vetenskapsrådet. (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Vetenskapsrådet.

Wickström, A., & Komujärvi, U. (2011). *Familjerätten: en introduktion*. Stockholm: Norstedts juridik AB.

Överlien, C., & Hydén, M. (2007). Att tvingas lyssna- hur barn bevittnar pappas våld mot mamma. *Barn*, 1 (25), 9-25.